

مصاحبه با آقای مهندس منوچهری

معاون وزیر نیرو در امور آب و فاضلاب شهری

تشکیل شرکتهای دولتی آب و فاضلاب به مجلس رفت و در کمیسیون هم به تصویب رسید ولی به دلیل مخالفت وزارت نیرو پس گرفته شد و مسکوت ماند. تا اینکه مجدداً در سال ۱۳۶۸ با هماهنگی وزارت نیرو قانون تشکیل شرکتهای آب و فاضلاب تقدیم مجلس شد و به تصویب رسید.

در بهمن ماه سال ۱۳۶۹ این قانون برای اجرا ابلاغ شد. در نیمه اول سال ۱۳۶۸ وزیر محترم نیرو تصمیم گرفتند مسئله آب و فاضلاب شهری را بطور جامعی در وزارت نیرو دنبال نمایند و بر اساس تقسیم وظایف جدیدی که در وزارت نیرو بعمل آمد، معاونت آب و فاضلاب شهری تشکیل شد. این معاونت عهده دار تأمین آب شهری و همچنین مسئول سروسامان دادن به توزیع آب شهری و حل مشکل فاضلاب شد. البته طی سالهای ۶۷ و ۱۳۶۸ سازمان برنامه و بودجه اعتبار مربوط به فاضلاب شهرها را از طریق وزارت نیرو در اختیار دستگاههای اجرایی قرارداد. قبل از این تاریخ هم وزارت نیرو عهده دار توزیع آب شهری در ۴۲ شهر بوده است.

با تشکیل این معاونت پیگیری تصویب طرح تشکیل

س : ضمن تشکر از جنابعالی که دعوت نشریه " آب و فاضلاب " را جهت مصاحبه پذیرفتید ابتدا خواهش میکنم جایگاه و اهداف این معاونت نوبنیاد در وزارت نیرو و نقشی که میتواند در رفع مشکلات مربوط به آب و فاضلاب شهری ایفا نماید را بیان فرمائید.

ج : وزارت نیرو بر اساس قانون توزیع عادلانه آب مسئول تأمین آب آشامیدنی برای جمعیت شهری کشور است و بر اساس همین قانون قرار بوده شرکتهای تهیه و توزیع آب شهری و فاضلاب تشکیل شود و با مشارکت وزارت نیرو و وزارت کشور مسئولیتهای محوله را بعهده بگیرد. به علت مشکلاتی که در عمل بوجود آمد تا سال ۱۳۶۸ این شرکتهای تشکیل نشد. پیش از انقلاب قصد تشکیل شرکتهای آب و فاضلاب استانی و شهری وجود داشته و گاهی در مجلس و دولت مطرح شده ولی به دلیل پیچیدگی موضوع و گرفتاریهای که در شهرها برای تأمین و توزیع آب شهری و بویژه جمع آوری و دفع فاضلاب بر سر راه وجود داشته هیچ یک از دو وزارت خانه نیرو و کشور این مسئولیت را تقبل نمی کردند حتی در یک مرحله لایحه قانونی

شرکتهای آب و فاضلاب از طریق کمیسیون نیرو انجام شد و با تغییراتی که در متن لایحه و طرح بوجود آمد نهایتاً بصورت يك قانون به تصویب مجلس رسید و پس از تأیید شورای نگهبان ابلاغ گردید.

در گذشته شرکت خدمات مهندسی بازوی وزارت نیرو بود و با طرح این قانون در مجلس شرکت خدمات مهندسی آب عهده دار مسئولیت آب شهری و فاضلاب در سطح کشور شد و نام آن به "شرکت خدمات مهندسی آب و فاضلاب کشور" تبدیل شد که معاون وزیر نیرو در آب و فاضلاب مدیرعامل این شرکت خواهد بود. در واقع این معاونت ارتباط دولت را با شرکتهای آب و فاضلاب برقرار میکند. در ابتدا وزارت نیرو به نمایندگی از طرف دولت ترکیب سهام این شرکتها را روشن میکند و مسئولیت راه - اندازی این شرکتها و تهیه اساسنامه را نیز بعهده دارد. تأمین منابع ارزی و توزیع آن نیز از کانال این معاونت انجام میشود. پیگیری و نظارت بر کل طرحهای تأمین آب، جمع آوری و تصفیه فاضلاب نیز برعهده این معاونت است. مجموع فعالیتهای ما از طریق دو مدیریت در سازمان برنامه و بودجه یکی مدیریت عمران شهری و یکی هم مدیریت منابع آب انجام میشود.

س : سیاستهای اجرائی شما برای جامه عمل پوشاندن به این اهداف چیست ؟

ج : برای تشکیل شرکتهای آب و فاضلاب ما چند سیاست را دنبال میکنیم.

مهمترین سیاست ما ایجاد شرایط عدم تمرکز در شرکتهای آب و فاضلاب است. یعنی امکان تصمیم گیری بطور کلی در تهران و در این معاونت و یادر شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور متمرکز نشود و شرکتهای آب و فاضلاب در استانها از خود اختیارا کافی داشته باشند. یعنی هیئت مدیره شرکتها و

نهایتاً مجمع عمومی عمده اختیارات را بعهده خواهند داشت. ارتباط اینها با دستگاههای محلی بویژه شهرداریها، ارتباط قوی و ارگانیک است. شهرداریها سهم عمده ای در این شرکتها دارند.

سیاست بعدی که وزارت نیرو برای این شرکتها ترسیم کرده است غیر دولتی بودن آنها است که این مورد هم در قانون پیش بینی شده است. اکثریت سهام شرکتها غیر دولتی است و شهرداریها، بانکها، مؤسسات عام المنفعه و حتی اشخاص امکان مشارکت در این شرکتها را داشته باشند ولی در میدان عمل آن چیزی را که، برای غیر دولتی کردن این شرکتها به عنوان وجه غالب می بینیم تابعیت از قانون تجار در اینگونه شرکتها است، استفاده از مکانیزمهای که بخش خصوصی برای تحرك بخشیدن به شرکتها بکار می بندد.

ما باید به سمتی قدم برداریم که بتدریج بهره برداری از واحدهائی مثل تصفیه خانه ها، کارخانجا لوله سازی و مشابه آن، حتی ایستگاههای پمپاژ چاهها بتدریج در اختیار بخش خصوصی قرار گیرد و شرکت مهندسی آب و فاضلاب استان تبدیل به يك شرکت مدیریتی و مهندسی بشود و در عین حال که خودش مالك تأسیسات است بهره برداری را به بخش غیر دولتی و خصوصی واگذار نماید. طبیعتاً ما باید در این راستا ظرفیت لازم را در بخش خصوصی ایجاد کنیم.

سیاست سوم ما آموزش در تمام سطوح این شرکتها میباشد. با وجود سرمایه گذاریهای سنگینی که در این بخش شده است و هزینه هائی که در آینده صرف خواهد شد ما اگر نتوانیم نیروهایمان را بخوبی آموزش دهیم بالطبع نخواهیم توانست از سرمایه های موجود بهره کافی را بگیریم و استفاده های لازم را بنمائیم. در راستای آموزش به امر تحقیق نیز توجه خواهد شد.

سیاست دیگر ما ایجاد امکان مشارکت مردم در این شرکتها است. این شرکتها از نظر درآمد عمدتاً متکی به مردم هستند. میشود گفت تمام جمعیت شهری در آینده استفاده کنندگان این شرکتها خواهند بود. ارتباط مردم با این شرکتها يك ارتباط ارگانیک و بسیار قوی است. چه در امر بهره برداری و نگهداری از تأسیسات و چه در تأمین هزینه طرحها مردم نقش عمده ای دارند.

توسعه فاضلابهای شهری بخش دیگری از سیاستهای ما است. ایجاد ظرفیتهای اجرائی و پیمانکاری و مشاوره ای و ایجاد ساختارهای مدیریتی که بتوانند این طرحها را به اجرا در بیاورند.

س : برنامه این معاونت بطور مشخص چیست و میزان اعتبارات شما چقدر است ؟

ج : تا به حال مجموع فعالیتهای مربوط به آب شهری و فاضلاب به عهده شهرداریها بوده است. مجموعه تجربیاتی که در ایران و بقیه نقاط دیگر دنیا وجود دارد باید بنوعی به شرکتهای جدیدالتأسیس منتقل شود. از يك طرف اعتبارات را جذب کنیم و کسب درآمد کنیم و از طرف دیگر پروژه های مورد نظر را اجرا کنیم. افزایش سهم کمک دولت بویژه در بخش ارزی حائز اهمیت فراوانی است. چنانچه مردم با اهداف قانون آشنا شوند و به آثار مثبت اجرای شبکه های آب و فاضلاب و تصفیه خانه ها پی ببرند، سرمایه گذاری بیشتری خواهند کرد. بایستی آئین نامه ها، استانداردها و روشهای اجرائی، مالی، فنی و بهره برداری تدوین گردد. مجموعه این اطلاعات میتواند شرکتهای نوپای ما را در جهت اهدافی که در پیش رو دارند هدایت کند.

نقش نیروی انسانی خصوصاً متخصصین و کارشناسان باید مورد توجه واقع شود.

س : ضوابط تقسیم اعتبارات ارزی و ریالی بین استانها چگونه است ؟

ج : اولویتهائی در کار ما وجود دارد که ما صد - درصد نقش تصمیم گیری در آنها نداریم. اعتبارات دولتی اعم از ارزی و ریالی از کانال برنامه و بودجه به این بخش اختصاص داده میشود. تصویب کننده نهائی مجلس شورای اسلامی است. اولویت هائی که در زمینه آب و فاضلاب وجود دارد به مقتضیات ملی جغرافیائی بر میگردد و اینکه شرایط در کجا بحرانی تر است. در بخش فاضلاب جنس زمین، شرایط آب وهوائی، سطح آبهای زیر زمینی، درجه حرارت هوا مشخص کننده اولویت است. مشکل ما در بسیاری از جاها که معضل فاضلاب وجود دارد آن است که ظرفیت های اجرائی لازم در آن محل هانیهست، پیمانکارهای با تجربه نداریم و یا امکان هزینه کردن اعتبارات وجود ندارد. در بخش آب هم وزارت نیرو اولویت هائی دارد. هم اکنون در شهرها که مشکل آب وجود دارد طرحهای سنگینی در دست اجرا داریم. طرحهای تأمین و توزیع آب که مشکل مبتلا به اکثر شهرهای کشور است عمدتاً باید از منابع داخلی این شرکتها تأمین شود.

س : به نظر شما وضعیت کنونی و سطح فعلی تصفیه فاضلاب در کشور چگونه است ؟

ج : این مشکل در شهرهای جنوبی کشورمانند استان خوزستان، بوشهر، بندرعباس خود را بصورت حادی نشان میدهد که متأسفانه در این استانها کار چندانی صورت نگرفته و مشکلات زیست محیطی بسیاری را برای این شهرها بوجود آورده است. در اکثر این شهرها مطالعاتی انجام شده، ولی بعلت تأخیر در عملیات اجرائی نیاز به بازنگری دارد. بسیاری از این مطالعات در حال بهنگام شدن است. بدلیل عدم وجود اعتبارات کافی فعالیتهای اجرائی متناسب با نیاز واقعی شهرها نیست.

مثلاً در شهر اهواز برآورد پروژه فاضلاب بالغ بر

**نقش نیروی انسانی خصوصاً متخصصین کارشناسان
باید مورد توجه واقع شود.**

شش میلیارد تومان است، اگر بخواهد این طرح در طول شش سال اجرا بشود به این معنی است که سالیانه حداقل باید یک میلیارد تومان هزینه کرد.

اعتباراتی که ما در برنامه داریم و، ودیعه ای که تاکنون توانسته ایم از مردم بگیریم متناسب با نیازهای موجود نیست. برای اجرای این گونه طرحها کل مملکت بایستی توجه بیشتری بنماید و ما نیز در ساختارهای اجرایی تحول کیفی بوجود بیاوریم.

در شمال کشور، در شهرهای حاشیه دریای خزر، فاضلاب چهره عمومی شهرها را بهم ریخته و وضع نابسامانی بوجود آورده است. تقریباً در هیچیک از این شهرها ما سیستم جمع آوری و تصفیه فاضلاب نداریم. در شهرهای غرب نیز وضع بر همین منوال است. در برخی از شهرهای غرب شبکه های سنتی جمع آوری و دفع فاضلاب وجود دارد و در خیلی از جاها نیز فاضلاب بصورت روباز در معابر کوچه ها و خیابانهای شهر جاری است. در شهر تهران مرکز هفت میلیونی متأسفانه شبکه فاضلاب نداریم. در جنوب شهر در معابر فاضلاب جاری است. عدم وجود سیستم فاضلاب در تهران بتدریج موجب آلوده کردن آبهای زیر زمینی و بالا آمدن سطح این آبها شده است.

در حال حاضر مشغول مطالعه و اجرای طرح فاضلاب در بیش از هفتاد شهر کشور هستیم. در بیست شهر کار اجرایی شروع شده، در پنجاه شهر فعالیتهاى مطالعاتی شروع شده. در برخی از شهرها نیز مطالعات

به پایان رسیده ولی هنوز کارهای اجرایی شروع نشده و حجم اعتباراتی که در برنامه پیش بینی شده با نیاز ما متناسب نیست.

س : دیدگاه مجلس درباره آب و فاضلاب شهری چیست و آیا در این ارتباط اقدامات مجلس تکافوی نیازهای اعتباری شما را دارد؟

ج : در یکی دو سال گذشته مجلس توجه بیشتری به فاضلاب شهرها کرده. در گذشته توجهی به فاضلاب شهرها نشده است، حالا با توجه به رشد جمعیت در شهرها و در واقع باید گفت انفجار جمعیت دیگر مشکل به گونه ای نیست که کسی بتواند آنرا پنهان بدارد و از روی آن بگذرد.

بسیاری از مشکلات مثل بیماری است که روزاول در ظاهر خود را نشان میدهد و انسان را فلج میکند ولی مشکل فاضلاب مثل یک غده درونی می ماند که مدتها از درون فرد، را آزار می دهد و ضعیف میکند و در آخر کار، خودش را نشان میدهد. چون ما در شروع و اجرای طرحهای فاضلاب تأخیر داشتیم الان دیگر مشکل خودش را در بسیاری از شهرها نشان داده و مجلس نیز توجه بیشتری کرده ولی انتظار است که سهم بیشتری به مسائل عمران شهری بویژه فاضلاب اختصاص داده شود. باید پذیرفت که اگر سرمایه گذاری مناسبی در بخش فاضلاب نکنیم آثار زیانباری به جای خواهد گذاشت، برخورد مناسب با مسئله فاضلاب باعث کاهش هزینه های درمان میشود و به بهبود رفاه مردم کمک میکند.

س : در حال حاضر وضعیت شرکت های آب و فاضلاب از نظر سازماندهی و قبول مسئولیت در استانهای مختلف چگونه است.

ج : شرکت مهندسی آب و فاضلاب شرکت نوپایی است. گرچه قبلاً شرکتی به نام خدمات مهندسی آب وجود داشته ولی پرسنل کافی در بخش فاضلاب در

اختیار نداشته است و این مشکلی است که ما در کل وزارت نیرو داریم. وزارت نیرو خصوصاً در بخش فاضلاب تهران کارشناسی بالائی نداشته.

اکنون ما تلاش داریم ظرفیت سازی لازم را بنمائیم و سازماندهی متناسب با تشکیل این شرکتها شده است منتهی باید با زهم تقویت شود و کارهای ما تعمیق داده شود و در آینده این شرکت مسئولیت های عمده تری را بعهده بگیرد.

س : در دوران انتقال مسئولیت از شهرداریها به شرکت های آب و فاضلاب بنظر میرسد امور مربوطه برای مدتی دچار رکود شود. نظر شما در این مورد چیست؟ چه تدابیری برای پرهیز و به حداقل رساندن عوارض ناشی از این مسئله اندیشیده اید؟

ج : بله این مشکل وجود دارد ولی اینکه ما در تشکیل این شرکتها چقدر سرعت عمل داشته باشیم و وزارت کشور و شهرداریها چقدر همکاری نمایند مؤثر خواهد بود. انتظار ما اینست که تا زمان تشکیل شرکت های جدید شهرداریها و هر واحد دیگری که هم اکنون عهده دار کار آب و فاضلاب است به همان روال سابق مسئولیتش را ادامه دهد.

در این خصوص با وزارت کشور هماهنگی هائی انجام شده است و تماسهای مکرری گرفته شده تا از بروز این مشکل جلوگیری شود.

س : مراکز تحقیقاتی مختلفی در وزارتخانه های گوناگون وجود دارد مانند مرکز تحقیقات نیرو " متن " در وزارت نیرو. آیا در زمینه آب و فاضلاب نیز یک مرکز تحقیقاتی را لازم میدانید؟ اگر پاسخ شما مثبت است چه اقداماتی را تاکنون انجام داده اید؟

ج : در بخش آب هم وزارت نیرو مرکز تحقیقاتی بنام " تمآب " داشته است. الان هم این مرکز وجود دارد ولی فقط در بخش آب کار کرده آنها نه در

حدی که انتظار میرود. اعتقاد ما بر اینست که امکانات تحقیقی خوبی در بسیاری از سازمانهای وابسته به وزارت نیرو وجود دارد. ابتدا باید یک مدیریت و شورای تحقیقی در شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور برقرار شود تا بتواند مجموعه امور تحقیقاتی مربوطه را هدایت نماید و یک سازماندهی کلی جهت استفاده از نیروها و امکانات بنماید. باید گردش اطلاعاتی مناسبی مابین مراکز تحقیقاتی بوجود آید. نقش وزارت برنامه و بودجه نیز در این راستا مهم خواهد بود.

س : اخیراً شرکت خدمات مهندسی آب و فاضلاب کشور اقدام به برگزاری سمپوزیوم سودمندی با عنوان " حفاظت کیفی منابع آب " نمود. ضمن تشکر از شما و دیگر دست اندرکارانی که زحمت برپاشی این سمپوزیوم را بعهده داشتند بفرمائید حفاظت منابع آب سطحی و آب زیر زمینی در ایران بعهده کدام سازمان و یا ارگان است و چه تمهیداتی برای جلوگیری از ورود فاضلاب بهداشتی و صنعتی به آنها دیده شده است.

ج : بر اساس قانون توزیع عادلانه آب، حفاظت کیفی بعهده سازمان محیط زیست است. منتهی تعبیری که محیط زیست از این قانون دارد اینست که هر کس بخواهد آب را آلوده نماید، از او جلوگیری خواهیم کرد. مفهوم این برداشت آنست که آقایان اقدام ابتدائی نخواهند کرد، تنها در مواقع بروز اشکال اقدام به جلوگیری میکنند. با توجه به رشد جمعیت و صنایع تنها با یک اقدام ساز دارند نمیتوان مشکل را حل کرد. بنابراین بخش عمده ای از کار به وزارت نیرو مربوط میشود. عهده فعالیتهاى جلوگیری از آلوده شدن منابع آب عبارتند از، ایجاد تأسیسات شبکه جمع آوری فاضلاب و ایجاد تصفیه خانه های مربوطه.

انجام میشود معرفی گردد.

بهتر است بخشی از کار شما به معرفی تکنولوژی کاربردی و تکنولوژی امروز دنیا اختصاص پیدا کند. سیستمهای موجود تصفیه آب و فاضلاب را معرفی نمایید. تازه ترین اخبار و اطلاعات علمی دنیا را که عمدتاً میتوان از مجلات آب و فاضلاب خارج استخراج کرد درج شود. از لحاظ خبری بتوان سرتاسر کشور را پوشش داد و پروژه های مهمی را که در حال اجرا میباشد به خوانندگان کرد.

اگر در استان خوزستان تصفیه خانه ای داریم که هنوز تکمیل نشده علت را بررسی کنیم و اگر پروژه ای بخوبی و با سرعت به پیش می رود علت موفقیت آنرا بیان کنیم.

طرحهای مهم دنیا مثل پروژه فاضلاب شهر قاهره که چندین بار متوقف شده و مجدداً شروع بکار کرده معرفی گردد.

معرفی کتابها و نشریات جدید نیز مفید میباشد. در واقع خط مشی نشریه طوری باشد که شاغلین در سازمان ها و شرکت های آب و فاضلاب را بخود جلب کرد و حتی شرکت های فعال را در این بخش به مردم معرفی نماید.

در پایان بار دیگر از اینکه در این مصاحبه شرکت کردید متشکریم.

اگر صنعتی ایجاد میشود اگر شهری بنا میشود در کنار سرمایه گذاری که برای هدف اصلی ایجاد میشود باید سرمایه ای برای رفع آلودگی پیش بینی بشود. این امر در تمام دنیا متعارف است. آنها برای اینکار قوانین و مقررات بسیار دقیقی دارند. ما هنوز از نظر فرهنگی به اهمیت این مسئله پی نبرده ایم.

منابع قابل دسترس محدود هستند و جمعیت کشور رو به رشد میباشد. ما باید بتوانیم پیش بینی آینده را بکنیم و منابع ملی خود را حفظ کنیم.

س : نظر شما در مورد نشریات علمی بویژه نشریه " آب و فاضلاب " چیست ؟

ج : اولاً من خوشحالم که شما با امکانات محدود خودتان این سرمایه گذاری را کرده اید، من از جمله کسانی بودم که اصرار داشتم چنین نشریه ای در کمیته تحقیقات آب و فاضلاب راه بیفتد. در وزارت نیرو نیز ما دنبال آن هستیم که مجله بنام آب و فاضلاب با محتوای کاربردی و زنده بوجود بیاوریم، که البته هنوز موفق نشده ایم. من اعتقاد دارم فعالیت شما قدم مثبتی برای ارتقاء سطح فرهنگی جامعه در مورد دانش آب و فاضلاب میباشد.

در کنار بحثهای علمی که به اعتقاد من نباید خیلی تئوریک باشد میبایستی کارهای تحقیقاتی که در گوشه و کنار مملکت در مورد صنعت آب و فاضلاب